

AZ ISKOLAÉRETTSÉGI VIZSGÁLATOK ÉS A KORREKCIÓS I. OSZTÁLYOK MŰKÖDÉSÉNEK TAPASZTALATAI

Fővárosi Pedagógiai Intézet kiadványa.

Szerkesztette: Papp Józsefné és dr. Szabó Pál (Bp. 1972.) 114 o.

A kötet az iskolaérettség elméleti és gyakorlati problémáit fejtegeti, különös tekintettel az iskolaéretlen gyermekek helyzetére. A szerzők hangsúlyozzák a bevezetésben, hogy az iskolaéretlen gyermekek számára milyen sok nehézséget jelent az új körülményekhez való alkalmazkodás. Az érettséget biológiai, pszichológiai és szociális tényezők szempontjából vizsgálják. Hivatkoznak azokra a hazai kutatásokra, amelyek ezen a téren a vizsgálódások útját jelezték és ismertetik a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottságának határozatát, amely elrendelte a tankötelesek orvosi, pedagógiai és pszichológiai vizsgálatát, az 1. osztályos tanulók differenciális beiskolázását és ennek keretein belül a korrekciós osztályok szervezését. Az utóbbi két esztendő tapasztalatairól kívánnak e tanulmánykötetben beszámolni.

Az elméleti bevezető fejezet az iskolaérettség és iskolaéretlenség kritériumait taglalja. Az alapos irodalmi elemzés után szomatopszichikus nézőpontból tekintik végig e fontos fejlődéslektani problémát. Az iskolaéretlenség megítélésénél az egész személyiség, a szomatikus és pszichikus fejlettség, az egyes pszichikus sajátosságok és folyamatok tükrében vizsgálitanak rá a szerzők az iskolai alkalmasság főbb feltételeire.

Az iskolaérettségi vizsgálatok tapasztalatai c. fejezet ismerteti a komplex vizsgálatok megszervezését a budapesti kerületekben, s megemlíti azokat az intézményeket, szakrendelőket, ahol ezek a szűrő- és tanácsadó vizsgálatok lebonyolódtak. Nagyon tanulságosak azok a tapasztalatok, amelyeket az óvodába nem járt és az óvodát elvező gyermekek összehasonlító vizsgálati eredményeivel tárnak az olvasó elé. Táblázatokban foglalják össze a kapott eredményeket, külön csoportosítva az iskolaéretlennek tartott gyermekeket aszerint, hogy a jelzett két esztendőben a gyermekek iskolába járás alóli felmentését, vagy korrekciós osztályba, illetőleg áthelyező bizottság elé kerülését javasolták. Az érzékszervi fogyatékosokat külön számításba vették. Tanulságos az az összehasonlítás is, amelyet a szerzők a javasolt és ténylegesen korrekciós osztályba, illetőleg gyógypedagógiára járók szá-

ma között tettek. Rávilágítottak arra, milyen fontos a gyermekek gondos és sokoldalú tanulmányozása, a pedagógusok, pszichológusok és orvosok összefogása ezen a téren is.

Korrekciós 1. osztályok szervezése és működése a fővárosi általános iskolában címmel ismertetik azokat a kísérleteket, amelyeket Budapesten az Országos Közegészségügyi Intézet Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya dr. Róna Borbála és dr. Szabó Pál irányításával végeztek. Az évek során egyre nőtt az érintett iskolák és gyermekek száma. Az 1971–72. tanévben már 467 tanuló járt korrekciós osztályokba. A tanítás rendjét és napközis elhelyezését, valamint a korrekciós osztályok összetételét igen érdekes számadatok világítják meg. Szerzők hangsúlyozzák, hogy a retardált gyermekek fejlesztése elsősorban a tanítási órák differenciált megszervezésével lehetséges. A gyermekek magatartása és munkabírása sajátos és ennek megfelelően kell kimunkálni a korrekciós osztályban alkalmazható módszereket is. A fejezet az egyes tantárgyak nyomán nyert eredményvizsgálatok tapasztalataival zárul.

A kötet utolsó fejezete a korrekciós osztályok és a gyógypedagógia kölcsönös problémakörével foglalkozik. Az egyértelműen diagnosztizálható, biztosan megállapítható értelmi fogyatékosok esetében feltétlenül fontosnak tartják a gyermek minél előbbi kisegítő iskolai áthelyezését. A háttérrel azonban fokozottabb pedagógiai segítségnyújtást igényel. Nyilvánvaló, hogy ezek a gyermekek nem vehetnek részt eredményesen a korrekciós osztályok munkájában, mint ahogyan alapvetően helytelen retardált gyermekek gyógypedagógiai beiskolázása, midőn ez korrekció útján a sajátos osztályokban normális útra terelhető.

Az irodalomból megállapítható, hogy Magyarországon Szegeden és Budapesten vetették fel a korrekciós osztályok gondolatát, illetve mindkét helyen megindítottak ilyen osztályokat. A továbbiak során e hálózat intézményesen egyre bővül és kialakulóban van. A budapesti kísérlet is dicséri dr. Szabó Pál és munkaközösségének újabb eredményeit.

Geréb György

27 illusztris szerző együttes munkájának eredményeként készült el ez a könyv, amely felöleli és kifejti az általános iskolai és a középiskolai matematikatanítás módszertanának majdnem minden fontos kérdését. Anélkül, hogy a szerzőket bemutató reprezentatív cikkgyűjteményként hatna, (meg sem tudjuk belőle, hogy melyik részt ki írta), sőt inkább úgy tűnik, mintha az egész könyv egyetlen szerző műve volna, ami bizonyára a szerkesztő szerencsés és szakavatott irányító-szervező munkájának köszönhető.

A *Bevezető* — miután felvázolta azt a fejlődést, amely annak eredményeképpen jött létre, hogy hazánkban „a felszabadulás után a matematika alapvető fontosságú tantárggyá lépett elő” — e szavakkal mutatja be a könyvet:

„A munkát olyan, részben elméleti kutatókból, részben a gyakorlatot irányító vagy gyakorlatot folytató szakemberekből álló munkaközösség írta, amely igyekezett szem előtt tartani, mik azok az elavulóban levő eljárások, amelyekről a gyakorlati munkát óvni kell, és mik azok a haladóknak minősíthető, a gyakorlatban már sokszorosan kipróbált eljárások, amelyeket javasolni lehet. Felfogása tendenciájában egybeesik mindazokkal az irányokkal, amelyek felé ma a matematikatanítás világszerte halad.”

Hat fejezetre tagolódik. Ezek címei és tartalma:

I. *A matematikatanítás módszertanáról.* Mindössze két pontból áll, egyik: A módszertanról mint tudományról; a másik a hazai matematikatanítás történetével foglalkozik vázlatosan.

II. *A tanítási cél és a tananyag kapcsolata.* A tananyag-kiválasztás kérdéseit tárgyalja egy-egy pontban nevelési, gyakorlati, illetve pszichológiai szempontból.

III. *A gondolkodásra való nevelésről.* Ebben előbb a gondolkodási műveletek tanításáról találunk alapos fejtegetést — már a „Hogyan tanítsunk?” szemszögéből — majd az általános iskola 4. és 5. osztálya közötti átmenet; végül pedig az általános iskola és a középiskola közötti átmenet nehézségeiről és azok leküzdésének módszereiről kaphatunk tájékoztatást, illetve tanácsokat.

IV. *A tanítási óra problémái.* Ez a fejezet tartalmazza a könyv gerincét, hiszen 174 oldalra terjed, azaz fele a könyv egész terjedelmének. Öt részre tagolódik és e részek további (6, 7, 6 stb.) pontokra bomlanak. Itt csak a részek címeit soroljuk fel:

- A) Az új ismeret átadása
- B) Módszertani segédeszközök
- C) Az ismeretek rögzítése
- D) A tanulók munkájának elbírálása
- E) A tanítási órák sorának megtervezése: tanmenetkészítés.

V. *Oktatás és nevelés a tanítási órán kívül.* A tanár és a tanuló közötti viszonyról; a hátrányos helyzetű tanulók segítségével; a kiváló tanulók fejlődésének elősegítésével; és a tanulmányi kirándulásokkal foglalkozik egy-egy pontja.

VI. *A matematika tanításának várható fejlődése.* Egyike a könyv legnagyobb érdeklődésre számítható fejezeteinek, egyrészt mert olyan információkat tartalmaz, amelyeket az olvasó sok fáradsággal, nehézséggel tudna összegyűjteni; másrészt mert maguk az információk is érdekesek, talán azt is mondhatjuk izgalmasak, miként azt a fejezet pontjainak itt következő címei is elárulják:

1. Előzmények
2. Fordulat
3. Túlzások, hibák. Józan kritika
4. Kísérlet a tanulók önálló munkájának megvalósítására
5. Komplex matematikatanítási kísérlet.

A fejezetek után (de a fontosabb pontokat követően is), irodalomjegyzéket találunk, néhol csak a legfontosabb forrásművekről, máshol azonban bőségesen, a tárgyalt témával foglalkozó cikkek felsorolásával együtt, amelyekből a behatóbban érdeklődő olvasó is kielégítheti igényeit.

Már e vázlatos ismertetésből is sejthető, hogy ez a módszertani könyv elsősorban a matematikatanítás továbbfejlesztését szolgálja, de ha elolvassuk egy-egy fejezetét, meg is győződhetünk erről. Nem vezérfkönyv, vagy tanári segédkönyv, kézikönyv e szavak régi, illetve ma elterjedt értelmében, mert nem tapad szorosan a jelenleg érvényben levő „hivatalos” tantervekhez és utasításokhoz, — habár ezek eredményes megvalósításához is sok segítséget nyújt a matematika oktatóinak —, hanem inkább új utak keresésére ösztönöz, mind a tantervi anyag kiválasztását és időrendbe sorolását illetően, mind a megfelelő módszerek alkalmazásában.

Tárgyalásmódja közvetlen, az érintett kérdéseket sokrétűen fejtegető, boncolgató és az olvasót a helyesnek vélt álláspontjáról példákkal és ellenpéldákkal meggyőzni igyekvő; és mindez nem ritkán szinte olvasmányosnak mondható stílusban valósul meg.

Az utóbbi években örvendtetesen gyarapodott hazánkban a matematikatanítással foglalkozó könyvek száma. Ezek között — véleményünk szerint — ez a munka egyike a legjelentősebbeknek. Hatása maradandónak ígérkezik, reméljük abban is, hogy az általános iskolai és a középiskolai matematikatanítás közötti összhangot javítja. Ezért ott a helye minden iskola nevelői könyvtárában, de az is kívánatos, hogy ismerje és használja minden tanár, aki a matematika tanításával foglalkozik.

Dr. Gázsó István